היכי נידיינוה דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה איכא חד סהדא לישתבע הא אמר מיחטף חטפה וכיון דאמר דחטפה הוה ליה כגזלן אמר (א)(להו) רבי אבא [א]הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם א"ל אביי [ב]מי דמי התם סהדא לאורועי קאתי (א) כי אתי אחרינא בהדיה מפקינן לה מיניה הכא לסיועי קא אתי כי אתא אחרינא מוקמינן לה בידיה אלא אי דמיא הא דרבי אבא [ג]לחד סהדא ולתרתי שני ולפירי:
ההוא

היכי לידיינוה דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף היינו מחייבין אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חבירו ולומר שלי אני חוטף אא"כ יש לו עדים להעמיד ממון על חזקתו וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוציאו ממנו בלא ראיה והחוטף ממנו גזלן גמור ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף כי אמר נמי חטפי ודידי חטפי מהימן מיגו דאי הוה בעי הוה אמר לא חטפי שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון אי נמי כי איכא חד (ב) שחטף אילו היה זה מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע שלא חטף להכחיש העד דעד אחד קם הוא לשבועה וגו' דרכים הללו היה הדין פשוט אבל הכא דאיכא עד אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא מודה שודאי חטף ודידיה חטף היכי לידיינו דייני להאי דינא: **לישלם.** דהא מודי שחטף ולא כל הימנו של חוטף לומר שלי חטפתי דהעמד ממון על חזקתו: **ליכא תרי סהדי.** דחטף וכמיגו דאי בעי למימר לא חטפתי מהימן נמי למימר דידי חטפי: **ליפטריה.** (ג) משום האי מיגו איכא חד סהדא ואי אמר לא חטפי הוה בעי אישתבועי להכחיש את העד: **לישתבע.** את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודי דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף להכחיש את העד דהכי משמע קרא (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו' לשלם ממון שהוא כופר והעד מחייבו לא יקום אבל קם הוא לשבועה (ד) להכחיש את העד שלא חטף בממון זה וגבי הך שבועה פסול (ד) כגזלן אבל כל שבועות דהא לית ליה למימר לישתבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו ולמפטריה בלא כלום אי אפשר שהרי הורע כחו של מיגו: **א"ל רבי אבא הוה.** ליה האי חוטף כו'. וה"נ איכא למימר כי האי גוונא כי הוו תרי סהדי דאכלה שני חזקה מוקמינן לה בידא דלוקח ליכא סהדי דאכלה שני חזקה מפקינן לה מיניה ומהדרינן למרה איכא חד סהדא דאכלה שלש שנים לישתבע דעד אחד לשבועה קם אפי' לא הוה קרקע לא משבעינן ליה על מאי דאסהיד סהדא דלא כפר ליה אלא מודי ליה דאכל וטוען אין אכלי ודידי אכלי: **א"ל אביי מי דמי.** לדרבי אבא: **התם.** כדר' אבא הוה חד סהדא לאורועי לחוטף קאתי דהא מסהיד ביה שחטף והורע כחו של מיגו דחוטף ומחייבו שבועה ומתוך שלא יכול לישבע משלם דאילו אתא חד סהדא שמעיד כמותו שראוהו שחטף מפקינן לה מיניה דחוטף ולא תועיל לו שבועה אפי' אם יוכל לישבע: **הכא.** בדין קרקע זה ההוא סהדא לסיועי (ה) ביה קאתי שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה דאי איכא חד סהדא אחרינא עם זה מוקמינן ליה בידא דמחזיק והילך תאמר שעל יד עד זה יתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם והרי לא בא להורע כחו ומ"מ זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה: **אלא אי דמיא** (ו) **לנסכא דרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי.** כגון ראובן דתבעיה לשמעון וא"ל גזלתה לארעאי ואכלת פירותיה שנתים וא"ל שמעון זבנתה ניהלי ולית (ז) לשמעון עדי חזקה דדינא הוא לאהדורי ארעא למרה מכיון דלית ליה עדי חזקה ולפירי משתבע דזוזיה אכלתינון דקי"ל הפה שאסר הוא שהתיר ואע"ג דמהדר לה לארעא פירי לא מהדר דהא ליכא סהדי דאכיל הפירות ומיגו דיכול למימר לא אכלי כלל יכול למימר נמי אכלי בזוזיי ולית ליה עלה אלא שבועה אבל אי איכא סהדי דאכל פירי תרתין שנין מחייבין ליה להדורי אפי' פירי כרב נחמן דאמר [נג.] הדרא ארעא והדרי פירי ואייתי ראובן חד סהדא דאכל פירי תרתין שנין וכגון שמעיד שלא אכל כי אם ב' שנים דלאו לסיועי לשמעון קאתי אמר שמעון אין אכלי ודידי אכלי שקניתי הקרקע והפירות אפס לא נזהרתי בשטרי הא הוא דאיכא לדמויי לדרבי אבא דאמרינן היכי לידייני דייני להאי דינא נימייביה להדורי פירי ליכא תרי סהדי דאכלינהו ואי משום דאודי הא טעין ואמר דידי אכלי וכה"ג ליכא הודאה לחיוביה ניפטריה במיגו הא איכא חד סהדא דאמר דאכלינהו לפירי תרתין שנין ואינו יכול לכפור בדברי העד לישבע לשקר נימייביה שבועה בעד אחד דאי הוו תרוייהו מחייבי ליה ממונא וכ"מ ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייב אותו שבועה(ג) כי אמרי' עד אחד לשבועה אתי היכא דקא כפר במאי דמסהיד (ח) סהדא חד הוא דמשתבע דלא היו דברים מעולם אבל הכא הא קא מודי דאכל אלא טוען דידי אכלי:

אביי דלא דמי לדרבי אבא דהכא חד סהדא לסיועי קאתי בין לקרקע בין לפירות שהרי הוא מעיד שגם הקרקע שלו והא דאמרינן במסקנא אלא אי דמיא (ט) לדרבי אבא לחד סהדא לתרתין שנין ולפירי לא הוה צריך למינקט ולפירי כיון דעד השתא נמי לא איירי אלא בפירי אלא אגב תרתין שנין נקט נמי לחד סהדא ולפירי:

הוי מחויב שבועה **ואינו** יכול לישבע. שהרי מודה וא"ת וליהמניה בשבועה במאי דאמר דידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי וכי תימא דהא לא חשיב מיגו דהא אם אמר לא חטפי היה חייב שבועה דאורייתא לא היא דהא אמר בהמוכר את הבית (לקמן דף ע. ושם) המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר החזרתיו לך בשבועה מיגו דאי בעי אמר נאנסו דהוי נאמן בשבועה אע"ג דבנאנסו איכא שבועה דאורייתא ומיהו לפי' ר"ת דפירש שבועה דנאנסו דהתם היא מדרבנן דלא מיחייב שבועה דאורייתא אפילו בנאנסו אלא היכא דאיכא הודאה במקצת אתי שפיר וליכא למימר נמי דהאי לא חשיב מיגו דלא הוה אליף למימר לא חטפי להכחיש את העד או משום שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא כדאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) דבעל דבר מהימן למימר [לדידי אוזפן ברביתא] דהא משמע דאי לאו דעד מחייבו שבועה היה פטור והיינו על כרחך במיגו דאי לאו מיגו לאו כל כמיניה למימר דידי חטפי דהא כי איכא תרי סהדי משלם ואינו נאמן לומר דידי חטפי ואומר ר"י דודאי אם לא היה העד מחייבו שבועה היה נאמן במיגו דאי בעי אמר לא חטפי שיכול להעיז פניו להכחיש את העד בלא שבועה אבל השתא דמחייבו שבועה לא מהימן בשבועה ע"י מיגו (י) שהיה יכול להעיז פניו ולישבע כדבר שהעד מכחישו אבל קשה אי ליכא מיגו מאי טעמא דרב ושמואל דפליגי בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) ארבי אבא ופטרי בנסכא דלית להו מתוך שאינו יכול לישבע משלם והשתא אמאי פטרי והא פשיטא דאינו נאמן לומר דידי חטפי בלא מיגו כדפרישי' לעיל לכך נראה כמו שפי' ריב"ם דודאי הוי מיגו ולהכי פטרי רב ושמואל דנאמן בשבועה במיגו דאי בעי אמר לא חטפי ור' אבא סבר אע"ג דאית ליה מגו חייב דכיון דאיכא אחד המחייבו שבועה מן התורה כן הוא הדין שישבע להכחיש את העד או ישלם ואין מועיל לו מיגו ליפטר וא"ת ור' אבא היכי מפיק לה בפ' כל הנשבעין (שם) מדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא דדייק התם מדאיצטריך קרא למיפטר יורשים ש"מ באביו כה"ג מיחייב אלמא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם והיכי דייק מינה אנסכא התם ודאי משלם דליכא מיגו אבל הכא דאיכא מיגו מנא לן דמשלם ונראה לר"י דרבי אבא לא הוי טעמיה מקרא אלא מסברא בעלמא כדמפרש והא דקאמר התם כוותיה דר' אבא מסתברא מדתני ר' אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין קרא למיפטר יורשים אתא ולא לחייב האב והא דקאמר התם רב ושמואל האי שבועת ה' וגו' מאי דרשי ביה ה"ק כיון דבאב בכה"ג פטרי אמאי איצטריך קרא למיפטר יורשין וי"ל דהא דאמרי' בהכותב (כתובות דף פה. ושם) גבי אבימי בריה דר' אבהו דהוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי כו' מתוך דיכלי למימר להד"ם יכלי למימר סיטראי איירי בתר דתקון רבנן שבועת היסת דלא הוי השליח עד דנוגע בעדות הוא כיון דמייב שבועת היסת דאי קודם דתקינו רבנן שבועת היסת הוי השליח עד גמור דנאמן לומר למלוה פרעתי מיגו דאי בעי אמר אהדרתינהו ללוה כדאמר בריש האיש מקדש (קדושין דף מג:) וכיון דאיכא עד היכי מהימניה במיגו דלהד"ם דהוה ליה מחויב שבועה ומתוך שאין יכול לישבע משלם כדאמרינן הכא: (י)**הוה** יתיב רבי אבא קמיה. משמע דר' אבא היה תלמידו של ר' אמי וקשה דאמר בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) א"ר אמי רבותינו שבא"י אמרו חוזר שבועה למחויב לה ואמר התם דרבותינו שבא"י היינו ר' אבא ואור"י דאשכחן בפ' חבית (שבת דף קמו:) דקרי רב לרב כהנא ולרב אסי רבותינו אף על גב שהיו תלמידיו אבל קשה לר"י דבאלו מציאות (ב"מ דף כד:) אמר דר' אמי אשכח פרגיות שחוטות אתא לקמיה דר' אבא א"ל זיל שקול לנפשך ולפי ספרים דגרסינן התם ר' אמי אתא לקמיה דר' אסי ניחא טפי אף על גב דרבי אמי היה גדול מר' אסי דבכ"מ מזכיר ר' אמי קודם ר' אסי ובהניזקין (גיטין דף נט:) אמר (כ) ההוא דאתא לקמיה דר' אמי כו' אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי א"ר יוחנן כו' ומ"מ חבירו היה ולפי שהיה גדול ממנו קורהו רבי ולפי שחבירו היה בא ר' אמי לפניו ליטול עצה ממנו וא"ל זיל שקול לנפשך: **וכל** המחויב שבועה **ואינו** יכול לישבע משלם. בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) תנן חשודים שניהם על השבועה חזרה שבועה למקומה דברי ר"מ ורבי יוסי אומר יחלוקו ומפרש התם רבותינו שבא"י (ל) רבי אבא למקומה למחויב לה ומייתי התם מהך דשמעתין דרבותינו היינו רבי אבא והשתא רב נחמן דפסק התם כרבי יוסי (מ) ועובדא עבד כרבי יוסי יחלוקו לית ליה לר' אבא וקשה לר"י דאמרינן בפרק השואל (ב"מ דף צז: ושם) בגמ' דהשואל את הפרה לימא תיהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשני מתני' בשיש עסק שבועה ביניהן כדרבא דאמר רבא מנה לי

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ליה], ב) [שבועות מז.], ג) [שם], ד) עיין לקמן ל"ג ע"ב.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבי אתי: (ב) רשב"ם ד"ה היכי וכו' חד עד שחטף: (ג) ד"ה ליפטריה מלשלם משום האי מיגו: (ד) ד"ה לישתבע וכו' פסול הוא כגזלן אבל כל שבועות דהא ליכא למימר לישתבע: (ה) ד"ה הכא וכו' לסיועי ליה קאתי: (ו) ד"ה אלא אי דמיא נסכא וכו': (ז) בא"ד ולית לי' לשמעון וכו': (ח) בא"ד כמאי דמסהיד חד סהדא התם הוא דמשתבע: (ט) תוס' ד"ה (בדף הקודם) היינו וכו' אלא אי דמיא דרבי כצ"ל ותיבות לי' נמחק: (י) ד"ה הוי מחויב וכו' ע"י מיגו שלא היה יכול: (כ) ד"ה הוה יתיב וכו' ובהניזקין אמר נמי ההוא: (ל) ד"ה וכל וכו' ומפרש התם רבותינו שבא"י דלמקומה כצ"ל ותיבות ר' אבא נמחק: (מ) בא"ד כר' יוסי ועבד עובדא כר' יוסי:

◆

מוסף רש"י

לישלם. שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי נטלתי, דא"כ אין לך גזלן שמשלם ואפילו יש עדים (שבועות מז:). ליכא תרי סהדי. דחטפה ואיכא למימר מיגו (שם). ליפטריה. מלאהדורי שהרי אין כאן שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן (שם). איכא חד סהדא. דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש את העד (שם). לישתבע. שבועה שהעד מחייבו (שם). הוה ליה כגזלן. והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעידו להכחיש את העד וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה ויהיה האי גברא אגב שבועה זו כגזלן אצל כל שבועות שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה כשבועה זו אינו יכול לישבע שהרי מודה בה (שם). הוי מחוייב שבועה. על כרחו אם בא להחזיק בה היה עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי, וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו (שם).

עין משפט
נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהל' טוען הל' ח ופ"ד מהל' גזלה הל' יד סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' עה סעיף יג וסי' שפד סעיף ג וסעיף ד:
מח ב ג מיי' פט"ו מהל' טוען הל' ה סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קמה סעיף ג [ורב אלפס שבועות פ"ו דף שמו:]:

◆

רבינו גרשום

ליכא תרי סהדי. דמסהדי דחטפה מיניה: לישתבע. דדידיה הוה הואיל דליכא אלא עד א'. לא מצי למישתבע דהא מודי דחטפה וה"ל כגזלן: הוה ליה מחויב שבועה ע"פ עד אחד ואינו יכול לישבע משלם. וכי היכי דהכא לא הוי אלא חד סהדא ואוקמוה בידא דתובע ה"נ גבי ארעא דלית בה אלא חד סהדא נוקמה בידיה דתובע א"ל (ר' אמי) [אביי] מי דמי התם חד סהדא דאייתי תובע לאורועי להאי חוטף ולהכחישו קאתי דלא נאמן אלא בשבועה ואי הוה סהדא אחרינא בהדיה מפקינן ליה מיניה לגמרי והכא חד סהדא דאייתי נתבע לסיועיה אתי דמסהיד כוותיה דאכלה שני חזקה: אלא אי בעית לדמינהו לדר' אבא לחד סהדא ולתרתי שנין ולפירא. כגון דאמר ליה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה ואזל ואייתי חד סהדא ואמר דאכלה תרתי שנין ולא יותר דהשתא האי סהדא מרע לחזקיה אי נמי דאמר אכלה תלת שנין אבל לא זבנה מיניה אלא לפירות ירד בה כדין אריס למחצה ולשליש ולרביע דמכחיש ומרע לדיבוריה והיינו דומיא דחד סהדא דנסכא דמרע לנתבע ומש"ה נמי האי סהדא דמכחיש ליה משוי ליה כגזלן ומתוך שאינו יכול לישבע שאין נשבעין על הקרקעי' מחזיר הקרקע: